

Serveis públics, divisió territorial i estructures d'Estat – Josep Ramon Morera i Balada

□ 5 de juliol de 2016

□ EAPC

□ 1 COMENTARI

És molt probable que l'organització territorial prevista en el Títol VIII de la Constitució i la distribució de forces polítiques de diferent color en el territori i en les institucions hagin estat factors determinants per entendre per què el poder nacional i el poder local han conviscut tants anys donant-se l'esquena. També és plausible que aquests fets expliquin per què gran part del debat polític en la represa de l'autogovern es va centrar en la sempiterna i irresolta determinació de quina pot ser la divisió territorial idònia, evitant d'entrar en una reflexió profunda sobre el paper d'ajuntaments,

diputacions o vegueries i Generalitat a partir de les competències assignades a cadascú. Ara bé, si arriba el moment de fixar les bases constitucionals per exercir la sobirania plena, és evident que caldrà superar la iteració dels debats que han dominat l'escena pública immediata i concentrar-nos en fixar un nou paradigma institucional que atengui a qüestions distributives. Aquest sembla el moment idoni per dibuixar un nou entramat institucional que foragiti vicaries que, a ulls de la ciutadania, només han servit de menjadora per l'aparell dels partits i ens permeti posar en pràctica la tan brandada simplificació dels nivells de decisió política, deixant que resti limitada a la ciutat, el país, Europa i el món. Fer això comporta la realització d'una anàlisi sinòptica que, lliure de prejudicis, ens dugui a la construcció d'un nou edifici institucional sobre la base que a Catalunya només hi ha dues instàncies que, com a fonts de poder polític, disposen de legitimació democràtica en ser les úniques que neixen del fet electiu: el poder nacional, que és exercit pel Govern, i el poder local, que rau en exclusiva en els ajuntaments o, si també abordem el debat indefugible de la fragmentació local, el que podríem anomenar municipalitats.

En aquest esquema, la resta de l'organització pública s'hauria de desplegar entorn d'aquests dos nivells de govern, mitjançant el dibuix d'una xarxa de gestió constituïda per un aparell administratiu i instrumental que actuï sota la seva tutela responnent al mandat assignat. Dit d'una altra manera, cal que el disseny i l'organització territorial dels serveis públics sigui fruit d'assumir que els únics nivells que han de tenir reconeguda capacitat política, personalitat i autonomia plenes en la futura Constitució Catalana són els ajuntaments i el govern nacional. Aquesta nova lògica institucional també comporta que es qüestionin dissenys administratius basats en demarcacions territorials homogènies, i es plantegi l'oportunitat de dibuixar mapes territorials asimètrics, on la cartografia que delimitaria l'abast geogràfic de cada prestació vingui marcada per les necessitats que cal atendre, evitant dissenys orgànics idèntics per a tot i arreu que no aportin beneficis en termes de vàlua

pública. Si optem pel desenvolupament d'un model com el que s'està esbossant, ens estalviarem el risc que el debat territorial torni a enverinar-se amb picabaralles sobre estructures i virregnats burocràtics en un país que, per les dimensions del seu territori i les xarxes tradicionals i emergents de comunicació de què disposa, en pot prescindir.

De fet, si s'observa la situació actual dels serveis públics a Catalunya, es comprovarà que això ja passa amb les prestacions nuclears de l'estat del benestar. Avui el mapa de seguretat ciutadana català difereix del de l'oferta de serveis educatius i, al seu torn el dibuix dels serveis de salut no s'assembla ni a l'un ni a l'altre, perquè és obvi que les especificitats de cadascun d'aquests serveis no tenen per què coincidir en la seva concreció territorial. De la mateixa manera, és fàcil d'entendre que per subvenir a necessitats d'ordre local no calen estructures de representació política de segon nivell, sinó eines de gestió aptes per a satisfer-les dirigides per persones que hagin acreditat competència. Tot plegat, fa concloure que sobre les polítiques que acabem d'assenyalar els delegats del Govern de la Generalitat poc hi tinguin a dir i encara menys els presidents de les diputacions o d'unes eventuales vegueries. En definitiva, és evident que assolir objectius d'aquest abast no només pressuposa la superació del model establert en la Constitució espanyola i les actuals previsions estatutàries, sinó una nova lectura de les necessitats del país, com dèiem alliberada de prejudicis i d'hipoteques, per tal de definir el marc institucional que sigui òptim per satisfer-les.

Josep Ramon Morera i Balada

Cap del Gabinet Tècnic del Departament de Salut